

Utlåtande ang remisspromemoria Ku2015/01181/KI om inordnande av Statens centrum för arkitektur och design i Moderna museet

Nämnden för hemslöjdsfrågor är negativ till den föreslagna inordningen och till de skäl som anges för den. PM anger två huvudlinjer i argumentationen, dels att det finns konstnärliga vinster som skulle uppstå i en större enhet, dels att det finns administrativa och ekonomiska vinster. Nämnden för hemslöjdsfrågor anser att några sådana vinster inte kan tas för givna, utan snarare är tveksamma. Därmed bortfaller huvudargumenten för sammanslagningen. Dessutom framför PM att det kan finnas skäl för ytterligare samgåenden, framför allt med Statens konstråd. Att redan nu genomföra samgåendet mellan Arkdes och Moderna museet framstår som förhastat innan ytterligare samgåenden utretts.

NFH anser vidare att resonemangen om samhörigheten mellan områdena är ytliga och inger oro. De referenser som PM gör till vad man ser som aktuella trender hos Stedelijk Museum i Amsterdam och MoMA i New York är missvisande. Dessa museer fick sin nuvarande inriktning på 1920- respektive 30-talen och om de är typiska för något är det för modernismens inkluderande syn på konstarna, inte för 2000-talets behov i Sverige.

NFH anser att om en sammanslagning ändå görs, så ska den nya myndigheten ha en styrelse och namnet vara Moderna Museet och Arkitekturmuseum.

Konstnärliga vinster?

De problem som Arkdes haft och har, grundar sig, precis som anges i PM, bl.a. på avsaknaden av tillräcklig kompetens och därmed bristande legitimitet inom respektive sakområde – arkitektur resp form/design. Detta är i hög grad en individberoende fråga och får ingen lösning genom att Arkdes inordnas i Moderna Museet. Det är med andra ord ingen strukturfråga, utan en lednings- och

rekryteringsfråga. En inordning av Arkdes i Moderna museet är därför ett svar på något annat och kommer inte att lösa detta problem.

De synergier som uppstår i gränsöverskridande samarbeten är positiva och i grunden knutna till gemensamma plattformar, geografisk närhet, viljan att samarbeta och de resurser som de medverkande parterna är villiga att avsätta för samverkan. Sådan samverkan kan ske utan ett samgående och sker redan. Det är snarare så att fortsatt autonomi för de två myndigheterna skulle kunna underlätta denna samverkan, medan ett samgående skulle innebära tidsödande och sannolikt delvis turbulenta processer och revirfrågor, som skulle försvåra önskvärd samverkan.

PM har inte kunnat visa på en övertygande argumentation för de påstådda konstnärliga vinsterna, utan resonemangen framstår som vaga eller inte alls underbyggda. De angivna skälen framstår som spekulationer och gissningar.

Administrativa och ekonomiska vinster

PM påstår helt kort att det i samgåendet skulle uppstå administrativa och ekonomiska vinster och att medel skulle frigöras för kärnverksamheten. Någon evidensbaserad kunskap redovisas inte. Det är snarare så att befintlig kunskap om samgåenden inte ger någon samstämmig eller övertygande bild av ev. vinster av detta slag i komplexa och kunskapsbaserade verksamheter. Exempelen på motsatsen är många, bl.a. de stora kostnadsökningar som samordningen inom Statens Servicecenter medfört för mindre verksamheter, eller de ökningarna av förvaltningskostnader som drabbat Stockholms konstnärliga högskola efter samgåendet. I förhoppningen om lättköpta rationaliseringsvinster bortses ofta från de ökade transaktionskostnaderna, som uppstår i och med krav på en ökande grad av standardisering och det löpande anpassningsarbete som behöver göras lokalt för att systemen ska fungera tillfredsställande ur brukarsynvinkel. De ev. rationaliseringsvinsterna kan lika gärna och lättare uppnås genom att en gemensam enhet levererar till två olika myndigheter. Då byggs basen för en bättre kompetensförsörjning och lägre sårbarhet, utan att myndigheterna behöver gå samman. Anpassningsproblem och transaktionskostnader skulle då kunna minimeras. En sådan lösning finns för den självständiga myndigheten Nämnden för hemslöjdsfrågor med administrativ hemvist hos Tillväxtverket.

PM har inte på ett underbyggt och trovärdigt sätt visat att administrativa och ekonomiska vinster skulle uppstå som en följd av inordningen av Arkdes i Moderna museet.

Samhörigheten mellan arkitektur och design

I PM förs ett ytligt och luddigt resonemang om samhörigheten mellan arkitektur och design. Med utgångspunkt i ett förment medborgarperspektiv och en ung generations påstådda attitydförändringar, slås arkitektur och form och design ihop. Det är en olycklig och historielös grundsyn som gör generalistiska perspektiv överordnade fördjupade specialistperspektiv. De referenser som PM gör till vad man ser som aktuella trender hos Stedelijk Museum i Amsterdam och MoMA i New York är missvisande. Dessa museer fick sin nuvarande inriktning på 1920- respektive 30-talen och om de är typiska för något är det för modernismens inkluderande syn på konstarna. Det var i en tid då arkitekturens ställning var i paritet med eller överordnad exploateringsintressen och dess samhällsbyggande egenskaper inte reducerade till estetiska och kosmetiska åtgärder.

Nämnden för hemslöjdsfrågor menar att generella perspektiv och specialistperspektiv är lika viktiga och att grunden för ett generalistiskt perspektiv är att specialistperspektiven respekteras och får utrymme. PM:s skrivningar inger här oro för att viktig kunskap och viktiga perspektiv går förlorade för medborgarna.

Myndighetens form, organisation och namn

PM argumenterar för att den sammanslagna nya myndigheten ska vara en enrådighetsmyndighet med insynsråd. Som argument framförs att detta skulle vara ”naturligt”. Nämnden för hemslöjdsfrågor anser att om inordningen ändå genomförs, vore det tvärtom olyckligt med en sådan lösning och att en styrelse behövs. Med tanke på vikten av att markera jämbördig betydelse för de ingående sakområdena, vore det olyckligt om den ena myndighetens chef tog över den andra, utan annat än ett maktlöst insynsråd som komplement. Signalen om överordning och inordning skulle vara negativ för framför allt arkitekturområdet. Genom att tillföra en styrelse skulle den nya myndigheten i högre grad kunna uppfattas som en gemensam angelägenhet med jämnare maktbalans, något som NFH ser som en bättre lösning. En styrelseordförande från arkitekturprofessionen skulle stärka jämvikten.

Lika viktig för jämbördigheten och balansen är att om inordningen ändå genomförs, den nya myndighetens namn återspeglar delarna. Att enbart kalla den nya myndigheten för Moderna Museet är att osynliggöra arkitekturen, dess vida betydelse för vår dagliga livsmiljö och den historia som lade grunden för Arkitekturmuseet

och dess samlingar. Det gynnar varken ett gott samarbete eller en kraftfull utveckling av området. Ett liknande resonemang kan i någon mån föras om design, men där finns inte motsvarande historia och ansvaret för området är som påpekas i PM, redan fördelat på flera aktörer och myndigheter, där Nationalmuseum sedan länge har samlingsansvar. Det officiella namnet på den nya myndigheten bör som NFH bedömer det vara *Moderna Museet och Arkitekturmuseum*. Detta namn signalerar balans mellan områdena och tillåter samarbeten över gränserna såväl som aktiviteter under de olika delnamnen.

NFH gör bedömningen att uppgiften som mötesplats för alla berörda områden skulle påverkas positivt av ett bredare namn än Moderna Museet, och att frågor där en gemensam debatt över gränserna mellan konst, arkitektur, design och form, då mer självklart kan äga rum i den nya myndighetens regi. Samtidigt vill NFH poängtera att mötesplatsverksamhet med fördel kan ske genom samverkan och utan en sammanslagning.

Friedrike Roedenbeck
Kanslichef
Nämnden för hemslöjdsfrågor